GEMEENTE VIJFHEERENLANDEN

Omgevings-programma Landschap

Uitvoering omgevingsvisie

7 september 2026
Auteur(s): Jelmer van der Ham e.a.

CONCEPT

Gemeente Vijfheerenlanden
Postbus 11, 4140 AA Leerdam
T 088 - 599 7000
E info@vijfheerenlanden.nl

vijfheerenlanden.nl

Inhoudsopgave

1. Inleiding 3

2. Uitgangspunten 6

2.1 Opgave vanuit de omgevingsvisie 6

2.1.1 Trends en ontwikkelingen 7

2.2 Transitie in het Landelijk Gebied 7

2.2.1 Biodiversiteit 8

2.2.2 Klimaatadaptatie 9

2.2.3 Recreatie & Leefbaarheid 10

3. Uitwerking 11

3.1 Actielijn 1 - Versterken en behouden van onze landschappelijke en cultuurhistorische waarden **11**

3.2 Actielijn 2 – We behouden en herstellen de biodiversiteit **14**

3.3 Actielijn 3 – We zijn een klimaatbestendige gemeente **18**

3.4 Actielijn 4 – Recreatie in de gemeente past bij onze identiteit **21**

4. Vervolgstappen 25

4.1.1 Instrumenten en de beleidscyclus 26

1. Inleiding

In 2040 is Vijfheerenlanden een gemeente waar het goed leven is: groen, rustig en ruim, met vitale dorpen en steden. Inwoners en bezoekers genieten van het landschap, voorzieningen dichtbij en een veilige, gezonde en duurzame leefomgeving. De gemeente gebruikt schone energie en werkt aan een klimaatbestendig, biodivers en toegankelijk buitengebied. Er is ruimte voor landbouw, lokaal ondernemerschap en recreatie.

Dit is de kern van de Omgevingsvisie 2040, die de gemeenteraad op 8 februari 2024 heeft vastgesteld. De omgevingsvisie bevat vijf doelen voor Vijfheerenlanden, met betrekking tot de volgende thema's: Wonen, Werken, Mobiliteit, Landschap en Energie. Met dit omgevingsprogramma werken we Landschap uit. Het programma vormt daarmee de schakel tussen visie en uitvoering en maakt duidelijk welke doelen we nastreven, welke acties we uitvoeren en hoe we daarop sturen.

Naast de vijf doelen zijn elf ambities geformuleerd. Deze ambities vormen een belangrijke leidraad bij de uitwerking in programma's.

De ambities uit de omgevingsvisie

1. We bouwen woningen naar behoefte.
2. We versterken en behouden onze landschappelijke en cultuurhistorische waarden.
3. We zorgen voor duurzame werkgelegenheid.
4. We zetten in op duurzame bereikbaarheid.
5. We zetten in op een toekomstbestendige landbouw.
6. De recreatie in de gemeente past bij onze identiteit.
7. Er zijn voldoende, toegankelijke en bereikbare voorzieningen.
8. We realiseren een leefomgeving die positieve gezondheid stimuleert.
9. We waarborgen een gezonde en veilige leefomgeving.
10. We zijn een klimaatbestendige gemeente en we vergroten de biodiversiteit.
11. We zetten in op een duurzame, energie- en klimaat neutrale inrichting.

In hoofdstuk 2 zijn de uitgangspunten voor dit programma beschreven. In hoofdstuk 3 werken we dit uit in concrete maatregelen, ondergebracht in actielijnen. Op de volgende pagina zijn de doelen uit de omgevingsvisie en de daaruit voorkomende actielijnen en maatregelen in een infographic samengevat.

Om te volgen of de uitvoering bijdraagt aan de doelen van dit programma, werken we met KPI's: Kritieke Prestatie Indicatoren. Dit zijn meetbare indicatoren die inzicht geven in de voortgang en effecten van maatregelen. In hoofdstuk 3 zijn de KPI's gekoppeld aan de programmaonderdelen. Hoe we hierover rapporteren en hoe we verder met de programma's werken staat in hoofdstuk 4.

Figuur 1: Samenvatting van de omgevingsvisie Vijfheerenlanden

Omgevingsvisie: In 2040 is het goed leven in Vijfheerenlanden. De gemeente kenmerkt zich door een groen hart met rust en ruimte en door hoge natuur- en cultuurhistorische waarden. Inwoners en bezoekers genieten van het landschap, het water en de ruimte. Het buitengebied is klimaatbestendig, biodivers en toegankelijk voor recreatie en biedt ruimte voor duurzame landbouw en lokaal ondernemerschap.

Omgevingsprogramma Landschap

Actielijn 1
Landschap

Actie 1: Transitie van het landelijk gebied

- Betrekken van agrariërs bij gebiedsprocessen en UPLG-Maatregelen
- Toekomstperspectief voor agrariërs via kavelruil, extensivering of bedrijfsontwikkeling
- Heldere communicatie met agrarische sector over regelgeving, subsidies en (stikstof)vergunningen;
- Chemische en ecologische waterkwaliteit monitoren en beheren door
- Huidige drinkwaterbronnen beschermen en beslissen over nieuwe winlocaties.

Actie 2: Cultuurhistorische waarden van het landschap

- Toetsen cultuurhistorische waarden in ruimtelijke ontwikkelingen
- Bescherming cultuurhistorie en archeologie in omgevingsplan
- Analyse buurtschap Helsdingen en kasteelterrein Hagestein
- Toetsen op landschappelijk inpassing op basis van de Landschapsvisie

Actielijn 2
Biodiversiteit

Actie 1: Verbeteren en verbinden natuur

- Programma Groenblauwe Dooradering '26-'28
- Natuurwaarden van N2000, Natuurnetwerk Nederland (NNN) en weidevogelgebieden herstellen en behouden met aandacht voor agrarische ontwikkelingen
- Groen Groeit Mee bij grootschalige gebiedsontwikkeling

Actie 2: Vergroenen stedelijk gebied

- Verharding naar groen
- Basiskwaliteit natuur en functioneel leefgebied voor stedelijke fauna
- Ecologisch groenbeheer
- Nestmogelijkheden voor bestuivers, vogels en kleine zoogdieren
- Natuurinclusief bouwen
- Samenwerking met natuurorganisaties faciliteren
- Stimuleren vergroenen particuliere woningen en tuinen

Actie 3: Zorgplicht flora en fauna

- Zorgvuldig handelen in bestendig beheer en ruimtelijke ontwikkelingen
- Gedragscode soortenbescherming
- Soortenmanagementplan (SMP) voor gebouw-bewonende vogel- en vleermuissoorten
- Exotenbestrijding (o.a. Aziatische duizendknoop, Pilot rivierkreeft)
- Ecologische monitoring van (bestuiver-)populaties

Actielijn 3
Klimaatadaptatie

Actie 1: Klimaatadaptatie in stedelijk gebied

- Ambitiedocument natuurinclusief en klimaatadaptief bouwen bij gebiedsontwikkeling
- Waar mogelijk vergroenen werklandschappen
- Overtollige verharding vervangen voor groen en/of water voor waterinfiltratie
- Waar mogelijk vergroenen bij gemeentelijk vastgoed
- Koppelkansen bij herinrichtingen openbare ruimte
- Hanteren 3-30-300 regel.
- Klimaatadaptatie stimuleren bij inwoners

Actie 2: Regionale Adaptatie Strategie

- Uitvoeren klimaatstresstesten en risicodialogen hitte, wateroverlast, overstromingsgevaar, droogte en biodiversiteit
- Actualiseren uitvoeringsagenda RAS en vertalen naar gemeentelijke context.
- SAFE dijkversterking om overstromingsgevaar te beperken

Actielijn 4
Recreatie, toerisme en cultuur

Actie 1: We zetten in op lokale en regionale recreatieve ontwikkelingen

- Ontwikkelen, actualiseren en promoten we recreatieve wandel-, fiets- en vaarroutes
- Nieuwe zwemlocaties en ommetjes / themaroutes
- Gebruik van data voor beleidsontwikkeling
- Verkennen mogelijkheden voor natuurlijke zwemlocaties
- Regionale Samenwerking voor recreatieve netwerken en promotie

Actie 2: Balans voor recreatie/ toerisme en behoud landelijk karakter

- Gebiedsgerichte benadering voor samenhang recreatie, natuur, gezondheid en leefbaarheid
- Verbinden woongebieden met natuur- en recreatiegebied (bv. Groen Groeit Mee)
- Agrotoerisme en recreatief medegebruik landschap faciliteren
- Recreatieve voorzieningen toegankelijker maken voor mindervaliden
- Ruimte voor kleinschalige overnachtingsconcepten

Actie 3: Amateurkunst- en cultuurbeoefening en een sterk museaal veld

- Faciliteren cultuurbeoefening van inwoners door laagdrempelige subsidie.
- Contact met culturele veld en ontwikkelingen
- Ondersteuning lokale en grote musea

2. Uitgangspunten

2.1 Opgave vanuit de omgevingsvisie

Vijfheerenlanden ligt tussen de Lek en de Linge. Het landschap is open, groen en waterrijk. Polders, weilanden, dijken, tiendwegen, verkavelingsstructuren en de Hollandse Waterlinies bepalen het beeld. Ook natuurgebieden, zoals de Zouweboezem, dragen bij aan de kwaliteit en herkenbaarheid van het gebied.

Die kwaliteiten willen we behouden en versterken. Tegelijkertijd vragen klimaatverandering, droogte, veranderende waterstanden, bodemdaling en afnemende biodiversiteit om keuzes. We moeten bodem en water, natuur, landschap, recreatie en landbouw meer in samenhang bekijken. Zo werken we aan een buitengebied dat robuust, biodivers, klimaatbestendig en beleefbaar blijft.

De Omgevingsvisie geeft hiervoor richting. Voor Landschap zijn vooral de volgende ambities belangrijk:

- De recreatie in de gemeente past bij onze identiteit.
- We zijn een klimaatbestendige gemeente en we vergroten de biodiversiteit.
- We versterken en behouden onze landschappelijke en cultuurhistorische waarden.
- We zetten in op een toekomstbestendige landbouw.
- We waarborgen een gezonde en veilige leefomgeving.
- We zetten in op een duurzame, energie- en klimaat neutrale inrichting.
- De leefomgeving stimuleert positieve gezondheid.

In dit omgevingsprogramma werken we deze ambities uit in acties en maatregelen. We leggen daarbij de verbinding met andere opgaven, zoals toekomstbestendige landbouw, gezondheid, veiligheid, duurzame inrichting en positieve gezondheid. De waardenkaart uit de Omgevingsvisie is hierbij een belangrijk kader. De kaart laat zien welke bestaande waarden en kwaliteiten we willen behouden en versterken.

In dit omgevingsprogramma werken we deze ambities uit in acties en maatregelen.

2.1.1 Trends en ontwikkelingen

Beleid en regelgeving rond landschap zijn voortdurend in beweging. Nieuwe wet- en regelgeving en aangescherpte ambities op verschillende bestuursniveaus vragen om een actuele gemeentelijke aanpak. In deze paragraaf beschrijven we welke gevolgen deze ontwikkelingen hebben voor de gemeente Vijfheerenlanden en welke aanvullende inspanningen binnen het programma nodig zijn om hier tijdig en passend op in te spelen.

2.2 Transitie in het Landelijk Gebied

Volgens het **Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG)** zijn verduurzaming en natuurinclusieve landbouw noodzakelijke voorwaarden voor de toekomst van het landelijk gebied. In de **Gebiedsagenda Vijfheerenlanden** is beschreven hoe deze transitie concreet vorm krijgt binnen onze regio.

Het maatregelen pakket uit het UPLG en de gebiedsagenda bestaat onder andere uit projecten met een fysiek ruimtebeslag binnen de gemeente. Ook zijn er projecten en procedures om natuur te realiseren waar de gemeente faciliterend in is.

In de **Nota Ruimte** (de nieuwe nationale omgevingsvisie) is Vijfheerenlanden aangewezen als één van de 27 waardevolle cultuurlandschappen in Nederland. Daarnaast is het Groene Hart, waar onze gemeente deel van uitmaakt, aangemerkt als NOVEX-gebied voor het landelijk gebied.

Voor onze gemeente betekent deelname aan de NOVEX-regio Groene Hart dat ruimtelijke keuzes meer regionaal en integraal moeten worden afgewogen. Water en bodem gaan zwaarder meewegen bij woningbouw, landbouw, infrastructuur en gebiedsontwikkeling, en er is meer afstemming nodig met provincie, waterschappen en buurgemeenten.

In 2026 is de **Regio Deal Waarden van het Groene Hart** in werking getreden in onze gemeente, in samenwerking met omliggende gemeenten Krimpenerwaard, Bodegraven-Reeuwijk, Molenlanden, Lopik en Montfoort. Dit omvat een budget van 18 miljoen euro voor innovatie in de landbouw en de versterking van vitale kernen en het buitengebied.

Wij kunnen met de Regio Deal projecten en gebiedsopgaven versnellen die passen bij de doelen van de deal, bijvoorbeeld rond vitale kernen, toekomstbestendige landbouw en landschap/recreatie. Ook biedt de Regio Deal kansen om samen met partners extra geld, kennis en uitvoeringskracht te bundelen.

Het **Cultuur- en Erfgoedprogramma 2025-2028** van de provincie Utrecht zet in op het behoud en de ontwikkeling van groen erfgoed. Ook borgt de provincie hiermee de archeologische en cultuurhistorische waarden in ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen.

Dit programma waarborgt de instandhouding van groen op forten, knotbomenrijen en het agrarisch cultuurlandschap. Ook wordt geïnvesteerd in het behoud van recreatieve verbindingen zoals kerk- en jaagpaden. Deze thema's zijn vastgelegd in de cultuurhistorische hoofdstructuur in de omgevingsvisie.

2.2.1 Biodiversiteit

De **Europese Natuurherstelverordening (NHV)**, de **Nationale Biodiversiteitsstrategie** en het toekomstige **Natuurplan** leggen de verplichting op om verslechtering van de natuur te voorkomen en ecosystemen te herstellen.

Met deze regels zijn de gemeenten aan zet om achteruitgang van stedelijke ecosystemen te voorkomen en op herstel in te zetten. Ook wordt de gemeente hier medeverantwoordelijk voor het herstel van specifieke habitattypes, landbouwecosystemen en bestuiverpopulaties.

In het **Inrichtingsconventant Groenblauwe dooradering (GBDA)** en bijbehorende samenwerkingsovereenkomst is bestuurlijk overeengekomen dat 10% van het buitengebied ingericht wordt met groenblauwe dooradering.

In het Programma GBDA 2026-2028 worden ruimtelijke implicaties van deze ambities verder geconcretiseerd. Als gemeente zijn we de verplichting aangegaan om 20 hectare groene en blauwe landschapselementen te realiseren. Verder stimuleren en ondersteunen we inwoners, agrariërs en ondernemers in het aanleggen en beheren van groenblauwe dooradering.

In het **Besluit activiteiten leefomgeving (Bal)** en de **Provinciale omgevingsverordening** is een specifieke zorgplicht voor flora, fauna en invasieve exoten opgenomen.

De gemeente is hiermee verantwoordelijk voor soortenbescherming bij bestendig beheer en ruimtelijke ontwikkeling. Deze zorgplicht wordt mede uitgevoerd met een Soortenmanagementplan (SMP) en Gedragscode Soortenbescherming. Ook dwingt deze zorgplicht de gemeente zich in te zetten voor bestrijding van exoten, zoals de Amerikaanse rivierkreeft, Aziatische duizendknoop of geelpoorthoornaar.

2.2.2 Klimaatadaptatie

Regionaal is de koers voor klimaatadaptatie uitgezet via de **Regionale Adaptatie Strategie Alblasserwaard-Vijfheerenlanden (RAS A5H).**

Binnen de tweede cyclus van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) wordt op basis van risicodialogen een uitvoeringsprogramma opgesteld voor regionale thema's zoals wateroverlast, hitte, droogte en overstromingsrisico's.

De **Kaderrichtlijn Water**, het **Uitvoeringsprogramma Impuls Kaderrichtlijn Water 2025–2027** en het **Actieprogramma Natuur en Klimaatadaptatie (AP KAN)** verplicht de gemeente om uiterlijk in 2027 de waterkwaliteit te verbeteren.

Aangezien de huidige waterkwaliteit nog niet aan de normen voldoet, dienen inrichtings- en ruimtelijke keuzes te worden aangepast met water en bodem als sturend principe. Het AP KAN ondersteunt de gemeente en terreinbeheerders hierbij door natuurinclusieve oplossingen te integreren in het fysieke domein.

De **KNMI'23 Klimaatscenario's** hebben nieuwe inzichten gegeven in mogelijke scenario's voor klimaatverandering in Nederland voor de aankomende decennia. Hierin zijn hoge of lage scenario's doorberekend op basis van die de mate van CO_2 uitstoot en verdroging of vernatting van het klimaat.

Naast dat deze scenario's nieuwe inzichten geven over de toekomst van de gemeente, hebben de klimaatscenario's direct effect op hoe wij onze leefomgeving in zullen richting. Concreet worden op basis van deze scenario's nieuwe regels voor watercompensatie voor gebiedsontwikkeling gehanteerd. Ook wordt onze regionale adaptatiestrategie hierop afgesteld.

De gemeente heeft voor al haar kernen dorpswoonvisies en gebiedsvisies vastgesteld. Een terugkomend thema in deze visies is het

verbeteren van beleefbaar groen in stedelijk gebied, versterken van groenstructuren en betere verbindingen met het omliggende landschap. In ditzelfde jaar is het **Convenant Toekomstbestendig Bouwen** aangegaan. Hierin zijn ambities vastgelegd voor natuurinclusief en klimaatadaptief bouwen bij nieuwe ontwikkelingen.

Deze documenten definiëren waar de gemeente aan de slag gaat met woningbouw en op welke manier we dat willen doen. Verschillende maatregelen in de omgevingsprogramma's sluiten direct aan op deze lokale visies. Ook geven de visies aan op welke plekken een opwaardering van de buitenruimte plaats kan vinden.

2.2.3 Recreatie & Leefbaarheid

In het **Beleidsprogramma recreatie, toerisme, sport en bewegen 2026-2029** van de Provincie Utrecht wordt met name ingezet op; behouden en ontwikkelen van recreatiegebieden en recreatieve voorzieningen, verbeteren recreatieve routenetwerken, sturen op bezoek en stimuleren bewegen en gezondheid.

Met dit programma is de gemeente aan zet om zich in te blijven zetten voor goede recreatieve voorzieningen voor zowel de inwoner als de bezoeker, het recreatieve netwerk te onderhouden en waar mogelijk uit te breiden, bij te dragen aan een gezonde leefomgeving en in te zetten op data vergaring om bij te dragen aan sturing van bezoekersmanagement.

De Agenda recreatie en toerisme Groene Hart 2035 is gelanceerd in oktober 2025. De ambitie is duurzame groei voor recreatie en toerisme met aandacht voor kwaliteit van natuur, erfgoed, landschap en leefomgeving.

Als Groene Hart partner hebben we bijgedragen aan totstandkoming van de 4 actielijnen; meer ruimte voor recreatie, beleefbaar vrijetijdslandschap, recreatie als aanjager voor een toekomstbestendig landschap, Groene Hart als waardevolle bestemming. We werken deze actielijnen verder uit in het uitvoeringsprogramma dat nu wordt ontwikkeld.

Naleving van deze richtlijnen is essentieel voor de voortgang van ruimtelijke projecten. Het niet realiseren van natuur- en waterdoelen kan leiden tot stagnatie van belangrijke opgaven zoals woningbouw en de energietransitie.

3. Uitwerking

De ambitie voor Landschap werken we uit via de volgende actielijnen:

- Actielijn 1 – Versterken en behouden van onze landschappelijke en cultuurhistorische waarden
- Actielijn 2 – We behouden en herstellen de biodiversiteit
- Actielijn 3 – We zijn een klimaatbestendige gemeente
- Actielijn 4 – Recreatie in de gemeente past bij onze identiteit

3.1 Actielijn 1 - Versterken en behouden van onze landschappelijke en cultuurhistorische waarden

We werken aan een toekomstbestendig, aantrekkelijk en vitaal buitengebied waarin landbouw, natuur, waterbeheer, recreatie en duurzame energie goed in balans zijn. Hiermee wil de gemeente de landschappelijke, cultuurhistorische en natuurlijke kwaliteiten behouden en waar mogelijk versterken. Dit willen we doen aan de hand van het uitvoeren van de ambities uit de landschapsvisie, rekening houdend met het landschappelijk raamwerk, waarin wenselijke ontwikkelingen per deelgebied aangegeven worden. Hiermee sturen we op wat er wel en niet in het buitengebied plaatsvindt.

Ook geven we met deze actielijn vorm aan het Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG). Dit programma is nodig om in 2035 49% minder stikstofuitstoot te realiseren ten opzichte van 2019. Deze vermindering maakt het mogelijk om van het stikstofslot af te komen. We betrekken de agrarische sector actief en vroegtijdig bij de uitvoering van het UPLG in onze gemeente door middel van gebiedsgerichte overleggen, de werkgroep Landbouw, keukentafelgesprekken en samenwerking met sectororganisaties. Daarbij zorgen we voor heldere communicatie over maatregelen, regelingen en vergunningverlening, en houden we rekening met de uitvoerbaarheid en toekomstbestendigheid van agrarische bedrijven. Met de uitvoering van het UPLG geven we ook uitvoering aan de eisen van waterkwaliteit uit de Kaderrichtlijn Water (KRW).

3.1.1 Dit gaan we doen

- We borgen de belangen van de agrarische sector in de uitvoering van het Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG) binnen de gemeente.
- We behouden de cultuurhistorische waarden van het landschap.

1. We ondersteunen de transitie in het landelijk gebied	
Maatregelen	• Actief betrekken van agrariërs bij gebiedsprocessen en UPLG-Maatregelen • Samen met de agrarische sector zoeken naar toekomstperspectief via kavelruil, extensivering of bedrijfsontwikkeling • Heldere communicatie met agrarische sector over regelgeving, subsidiemogelijkheden en vergunningverlening met onder andere de provinciale stikstofbank; • Chemische en ecologische waterkwaliteit monitoren en beheren door bijvoorbeeld waterverontreiniging te voorkomen; • Huidige drinkwaterbronnen beschermen en beslissen over nieuwe winlocaties.
Ambitie omgevingsvisie	2. We versterken en behouden onze landschappelijke en cultuurhistorische waarden. 5. We zetten in op een toekomstbestendige landbouw.
Kader	UPLG, Landschapsvisie, Kaderrichtlijn Water, Besluit Kwaliteit Leefomgeving (Bkl)
Wanneer	Doorlopend; stikstofreductie tot 2035
Financiën	UPLG en aanverwante regelingen vanuit provincie Utrecht, Kwaliteitsfonds Buitengebied
Gerelateerd aan	Omgevingsprogramma Wonen
Externe partijen	Provincie Utrecht, Werkgroep Landbouw, agrarische sector, Land- en Tuinbouworganisatie Nederland (LTO), Nederlandse Fruittelers Organisatie (NFO)
Betrokkenheid raad	P&C Cyclus

2. We behouden de cultuurhistorische waarden van het landschap	
Maatregelen	• We stellen een toetsingskader op om cultuurhistorische waarden mee te wegen in ruimtelijke ontwikkelopgaven en in het behoud en toevoeging van landschapselementen; • We nemen regels op in het omgevingsplan voor bescherming van cultuurhistorische en archeologische waarden; • We laten een cultuurhistorische analyse voor buurtschap Helsdingen en kasteelterrein Hagestein opstellen;

	• We toetsen initiatieven op landschappelijk inpassing op basis van de deelgebieden uit de Landschapsvisie.
Ambitie omgevingsvisie	2. We versterken en behouden onze landschappelijke en cultuurhistorische waarden.
Kader	Omgevingswet/omgevingsplan, Landschapsvisie, Provinciale omgevingsvisie
Wanneer	In het traject omzetting omgevingsplan
Financiën	Niet van toepassing
Gerelateerd aan	Omgevingsprogramma Wonen, Energie, thema's, recreatie & toerisme en klimaatadaptatie
Externe partijen	Provincie Utrecht, betrokken partijen bij participatie
Betrokkenheid raad	P&C Cyclus en bij vaststellen omgevingsplan

3.1.2 Monitoring

Hier staan we nu

- We hebben een inventarisatie uitgevoerd naar cultuurhistorische waarden.
- We hebben een landschapsvisie en landbouwvisie vastgesteld.
- We hebben een eerste uitwerking van het gebiedsplan Vijfheerenlanden gemaakt in samenwerking met agrariërs uit de gemeente.
- Met onder andere het oprichten van een provinciale stikstofbank zijn projecten en agrariërs gefaciliteerd met het reduceren van 10-14% stikstofuitstoot in 2025 ten opzichte van 2019.
- We hebben kaders voor vrijkomende agrarische bebouwing uitgewerkt en vastgesteld.

KPI's

De provincie monitort het succes van het UPLG, met daarin maatstaven uit het Kaderrichtlijn Water (KRW), Nitraatrichtlijn, Europese Natuurherstelverordening (NHV), Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR), EU bodemmonitoringsrichtlijn en de EU Klimaatweg. Als gemeente volgen wij de provinciale monitoring en passen dit indien nodig toe aan de gemeentelijke context.

3.2 Actielijn 2 – We behouden en herstellen de biodiversiteit

We dragen bij aan het behoud en herstel van de biodiversiteit in onze gemeente. Hierbij zorgen we dat leefgebieden van beschermde en algemene soorten voldoende voedsel, variatie en schuilmogelijkheden bieden. Bij beheer en ruimtelijke ontwikkelingen voldoen we aan de zorgplicht voor flora- en faunasoorten. Tot 2050 dooraderen we 10% van het landelijk gebied met groenblauwe landschapselementen en leggen we natuur- en recreatiegebieden aan of verbeteren we deze nabij uitbreidingslocaties. Hiernaast worden we als gemeente met de EU natuurherstelverordening en het nationale Natuurplan verplicht om de volgende doelen te behalen in het stedelijk gebied:

- Tot 2031 verzekeren dat er geen nettoverlies is in de totale nationale oppervlakte stedelijke groene ruimte en stedelijke boomkroonbedekking in stedelijke ecosysteemgebieden.
- Tot 2050 een toenemende trend realiseren in de totale nationale oppervlakte stedelijke groene ruimte.
- Tot 2050 een toenemende trend realiseren in de stedelijke boomkroonbedekking in elk stedelijk ecosysteemgebied.

3.2.1 Dit gaan we doen

1. We verbeteren en verbinden natuurgebieden binnen de gemeente.
2. We vergroenen het stedelijk gebied.
3. We houden ons aan de zorgplicht flora en fauna.

1. We verbeteren en verbinden de natuurgebieden binnen de gemeente	
Maatregelen	• Uitvoeren van het programma Groenblauwe Dooradering Vijfheerenlanden 2026-2028 door uitvoering op gemeentegrond en facilitering van GBDA; • Natuurwaarden van N2000, Natuurnetwerk Nederland (NNN) en weidevogelgebieden herstellen en behouden met aandacht voor agrarische ontwikkelingen; • Regionale groenontwikkeling bij grootschalige woningbouw realiseren, conform Groen Groeit Mee.
Ambitie omgevingsvisie	10. We zijn een klimaatbestendige gemeente en we vergroten de biodiversiteit.
Kader	EU Natuurherstelverordening, UPLG, Omgevingswet/omgevingsplan, Landschapsvisie VHL 2040, Aanvalsplan Landschap
Wanneer	2026-2050
Financiën	UPLG, regio deal
Relatie tot andere	Landschap, Beheer openbare ruimte, Klimaatadaptatie, cultuurhistorie

programma's of thema's	
Externe partijen	Yuverta, Naturalis, provincie Utrecht
Betrokkenheid raad	P&C Cyclus

2. We vergroenen het stedelijk gebied	
Maatregelen	• Overbodige verharding vervangen door gevarieerd groen met voldoende boomkroonoppervlak en gazons omvormen tot kruidenrijk grasland met een lange bloeiboog; • De basiskwaliteit natuur verbeteren door leefgebieden voor stedelijke fauna te versterken; • Ecologisch beheer toepassen bij groenonderhoud en maaibeheer; • Verblijf- en schuilmogelijkheden bieden voor bestuivers, vogels en kleine zoogdieren; • Natuur-inclusieve principes toepassen bij (gemeentelijk) vastgoed; • Samenwerking met natuurorganisaties binnen de gemeente faciliteren; • Vergroening van particuliere woningen en tuinen stimuleren via bewustwording, communicatie, tuincoaches en buurtinitiatieven.
Ambitie omgevingsvisie	10. We zijn een klimaatbestendige gemeente en we vergroten de biodiversiteit.
Kader	Europese Natuurherstelverordening, Nationaal Natuurplan, Routekaart Verduurzaming gemeentelijk vastgoed
Wanneer	Doorlopend tot 2050
Financiën	Biodiversiteitsherstelplan, inwonersinitiatieven, DUMAVA
Relatie tot andere programma's of thema's	Wonen, werken, klimaatadaptatie, Buurtinitiatieven, Beheer openbare ruimte
Externe partijen	Natuur- en milieueducatie instanties, Woningcorporaties, projectontwikkelaars
Betrokkenheid raad	P&C Cyclus

3. We houden ons aan de zorgplicht flora en fauna	
Maatregelen	• Zorgvuldig handelen standaardiseren bij beheer, ruimtelijke ontwikkelingen, gemeentelijke vastgoedprojecten en andere projecten van de gemeente; • Een gedragscode soortenbescherming invoeren bij beheer en ruimtelijke ontwikkelingen om

	overtreding van flora- en faunawetgeving te voorkomen; • Een gebiedsgerichte vergunning op basis van een Soortenmanagementplan (SMP) aanvragen, met ecologische werkprotocollen voor gebouw-bewonende vogel- en vleermuissoorten. Hiermee beschermen we verblijfplaatsen, behouden we populaties en faciliteren we projecten van ontwikkelaars en inwoners. Dit versnelt vergunningverlening voor stedelijke ingrepen waarvoor anders per project ecologisch onderzoek nodig is; • Geactualiseerd plan voor exotenbestrijding en -beheersing opstellen en uitvoeren, onder meer voor Aziatische duizendknopen, Amerikaanse rivierkreeften en de geelpoothoornaar; • Ecologische monitoring uitvoeren op de omvang en variatie van populaties en soorten, en op het effect van inrichting en beheer.
Ambitie omgevingsvisie	10. We zijn een klimaatbestendige gemeente en we vergroten de biodiversiteit
Kader	Europese Natuurherstelverordening, Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR), Besluit activiteiten leefomgeving (Bal), Provinciale omgevingsverordening
Wanneer	Doorlopend
Financiën	Vanuit biodiversiteitsherstelplan, Soortenmanagementplan
Relatie tot andere programma's of thema's	Omgevingsprogramma's Wonen en Werken. Thema's Klimaatadaptatie, dorpswoonvisies, Beheer openbare ruimte
Externe partijen	Rijksoverheid, inwoners, woningcorporaties, ondernemers, projectontwikkelaars
Betrokkenheid raad	P&C Cyclus

3.2.2 Monitoring

Hier staan we nu

- In 2025 is de eerste Groen Kaart met beschermde bomen en houtopstanden vastgesteld.
- Het bomenbestand is sinds 2022 met circa 400 bomen per jaar gegroeid.
- Circa 80% van de bermen binnen de bebouwde kom wordt ecologisch beheerd.
- Sinds 2020 is 2.325 meter aan waterkanten oever omgevormd naar natuurvriendelijke oevers.

- Exoten in het buitengebied worden tegengegaan via de pilot Amerikaanse rivierkreeft.
- In bestekken borgen we standaard de gedragscode soortenbescherming voor bestendig beheer, zodat we werken volgens flora- en faunawetgeving.
- In het buitengebied is momenteel 4% van het oppervlakte groen of blauw dooraderd. Toch zijn natuurgebieden nog gefragmenteerd en is eutrofiering (het stikstofgehalte van de grond/bodem) hoog.
- In 2025 is de gebiedsgerichte omgevingsvergunning flora en fauna op basis van een soortenmanagementplan aangevraagd bij de provincie. Deze vergunning verwachten wij in 2026 te ontvangen. Met het aanvragen van de vergunning hebben wij ons verplicht tot het realiseren van meer verblijfplaatsen voor dwergvleermuizen, laatvliegers, huismussen en gierzwaluwen. Tot nu toe zijn 54 kraamkasten als compensatie geplaatst.
- We hebben enkele meetlocaties voor bijenkast-bewonende bijensoorten. Hiermee kunnen we populaties van vleermuis-, vogel- en bestuiversoorten monitoren.

KPI's

We toetsen per civiel- of gebiedsontwikkelingsproject of er voldoende verblijf- en foerageermogelijkheden zijn voor de flora en fauna die in onze gemeente thuishoren. Ook monitoren we de effectiviteit van ons groenbeheer met transecten en casussen over soortenvariatie en -abundantie. Hiernaast zijn er vanuit het Aanvalsplan Landschap en Europese Natuurherstelverordening kwantitatieve indicatoren die ons succes ten opzichte van biodiversiteit bijhouden.

- Percentage van het landelijk gebied dooraderd met groene en blauwe elementen.
- Oppervlakte groene ruimte in het stedelijk gebied.
- Oppervlakte boomkroonbedekking in het stedelijk gebied.

3.3 Actielijn 3 – We zijn een klimaatbestendige gemeente

Door de ligging en de verwachte warmere zomers en nattere winters is onze gemeente gevoelig voor wateroverlast, hittestress, droogte, bodemdaling en overstromingen. Als gemeente willen we regionaal en lokaal de gevolgen van klimaatverandering beperken door de gemeente klimaatrobuust in te richten. Dit doen we door natuurlijke systemen te benutten om overlast aan inwoners en schade aan de bebouwde te beperken. Dit nemen we ook mee in nieuw- en herbouw, conform het geactualiseerde convenant Toekomstbestendig Bouwen. Ook willen we dat inwoners zich bewust zijn van de gevolgen van klimaatverandering.

3.3.1 Dit gaan we doen

1. We richten het stedelijk gebied klimaatadaptief in.
2. We werken met regionale samenwerking mee aan het klimaatadaptief inrichten van gemeenten binnen Dijkring 16[1]

1. We richten het stedelijk gebied klimaatadaptief in	
Maatregelen	• We ontwikkelen een ambitiedocument voor natuurinclusief en klimaatadaptief bouwen en passen deze toe in onze gebiedsontwikkelingen; • We maken waar mogelijk nieuwe en bestaande werklandschappen toekomstbestendig; • We verwijderen overtollige verharding, bijvoorbeeld via een tegeltaxi, en vervangen door groen en/of water om waterinfiltratie, sponswerking van de bodem en waterhuishouding te verbeteren; • Gemeentelijk vastgoed waar mogelijk voorzien van groene daken en/of gevels; • Bij rioolvervangingen standaard gescheiden stelsels hanteren en koppelkansen benutten bij herinrichting van de openbare ruimte; • Zorgen voor voldoende koelte en schaduw door de 3-30-300-regel toe te passen bij projecten; • Inwoners informeren en stimuleren om klimaatmaatregelen te nemen, zoals tuinen vergroenen en regentonnen gebruiken.
Ambitie omgevingsvisie	10. We zijn een klimaatbestendige gemeente en we vergroten de biodiversiteit.
Kader	Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl), Convenant Toekomstbestendig Bouwen, Gemeentelijk Rioleringsprogramma
Wanneer	2026-2050

[1] Dijkring 16 (Alblasserwaard en Vijfheerenlanden) is het geografisch gebied dat wordt beschermd tegen overstromingen door een ring van primaire waterkeringen (dijken)

Financiën	Vanuit gebiedsontwikkeling, biodiversiteitsherstel en rioolheffing
Relatie tot andere programma's of thema's	Omgevingsprogramma's Wonen, Werken en Mobiliteit, actielijn biodiversiteit, thema's Gezondheid, Leefbaarheid, Beheer openbare Ruimte
Externe partijen	Projectontwikkelaars, inwoners(verenigingen), aannemers
Betrokkenheid raad	P&C Cyclus

2. We werken met regionale samenwerking mee aan het klimaatadaptief inrichten van gemeenten binnen Dijkring 16	
Maatregelen	• Uitvoeren klimaatstresstesten en risicodialogen hitte, wateroverlast, overstromingsgevaar, droogte en biodiversiteit om risico's in kaart te brengen en om prioriteiten in aanpak te stellen; • Actualiseren uitvoeringsagenda RAS A5H en vertalen naar gemeentelijke context; • Meewerken aan het SAFE (Streefkerk-Ameide-Fort Everdingen) dijkversterkingsprogramma van Waterschap Rivierenlanden om overstromingsgevaar tot een minimum te beperken.
Ambitie omgevingsvisie	10. We zijn een klimaatbestendige gemeente en we vergroten de biodiversiteit
Kader	Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie
Wanneer	De Uitvoeringsagenda loopt in 2027 af en wordt herijkt
Financiën	Incidentele bijdrages, Impulsregeling Klimaatadaptatie
Relatie tot andere programma's of thema's	Omgevingsprogramma's Wonen, Werken en Mobiliteit, actielijn biodiversiteit, thema's Gezondheid, Veiligheid, Leefbaarheid, Beheer openbare Ruimte
Externe partijen	De A5H (Alblasserwaard-Vijfheerenlanden) bestaat uit gemeente Alblasserdam, Papendrecht, Sliedrecht, Hardinxveld-Giessendam, Molenlanden en Vijfheerenlanden en wordt ondersteund door de provincies Utrecht en Zuid-Holland en Waterschap Rivierenland. Uiteindelijke besluiten worden gemaakt in het bestuurlijk netwerk Water, Ruimte en Klimaat.
Betrokkenheid raad	P&C Cyclus

3.3.2 Monitoring

Hier staan we nu

- We hebben een lokaal hitteplan uitgewerkt met maatregelen voor verschillende doelgroepen tijdens langdurige warme periodes.

- In de openbare ruimte hanteren we de 3-30-300-norm: drie bomen in het zicht vanuit ieder huis, 30% boomkroonoppervlak per gebied en een afstand van 300 meter tot groene ruimte. Zo borgen we een evenwichtige verdeling van bomen per kern.
- Bij rioolvervangingen houden we rekening met het reduceren van wateroverlast bij piekbuiten.
- Bij vervanging en nieuwbouw koppelen we hemelwater zoveel mogelijk af van het gemengde rioolstelsel en ontwerpen we het riool op hevige regenbuien.
- Tijdens herstructureringsprojecten benutten we koppelkansen; overtollige verharding zetten we om naar groen en er komt extra vegetatie om regenwater langer vast te houden.
- Bij (woningbouw)projecten houden we rekening met onder andere waterberging en -infiltratie, schaduwwerking en zonnereflectie om wateroverlast en hitte te voorkomen in gebouwen.
- We remmen bodemdaling in het landelijk gebied af door vernatting en waterinfiltratiesystemen (WIS), met behoud van de landbouwfunctie.
- We leggen CO_2 vast door middel van vezelteelt.
- Jaarlijks organiseren we publieksacties voor inwoners, zoals het ophalen van overtollige verharding uit tuinen en het uitdelen van regentonnen.

KPI's

Per project, zowel gebiedsontwikkeling als renovatie, bekijken we of het voldoende rekening houdt met de 3-30-300 regel en of het hitte- en waterbestendig is. Ook kijken we aan de hand van stresstesten met de A5H of er knelpunten liggen aan klimaatadaptieve inrichting.

3.4 Actielijn 4 – Recreatie in de gemeente past bij onze identiteit

Recreëren schept een voorwaarde voor het 'goede leven' in Vijfheerenlanden. Recreatieve ontwikkelingen kunnen bijdragen aan de economische vitaliteit en toekomstbestendigheid van het landelijk gebied. Daarnaast kunnen zij een positieve bijdrage leveren aan duurzaamheid, inclusiviteit en de fysieke en mentale gezondheid van inwoners, onder meer door ruimte te bieden voor sport, beweging, ontspanning en verkoeling bij hittestress.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen beschermen we de identiteit van onze gemeente. Daarom zorgen we voor voldoende ruimte om te recreëren, zodat huidige en toekomstige inwoners kunnen blijven genieten van rust, ruimte en groen. Op deze manier levert recreatie een mooie bijdrage aan een gezonde en leefbare leefomgeving.

3.4.1 Dit gaan we doen

1. We zetten in op lokale en regionale recreatieve ontwikkelingen
2. We zorgen voor balans in ruimte voor recreatie en toerisme en behoud van het landelijk karakter
3. We helpen de musea met het verder uitvoeren van een professionaliseringsslag

1. We zetten in op lokale en regionale recreatieve ontwikkelingen	
Maatregelen	• We ontwikkelen en verbeteren recreatieve netwerken als fiets- en wandelroutes en vaarverbindingen; • We onderzoeken de mogelijkheid voor de realisatie van ommetjes vanuit de Regiodeal; • We onderzoeken de mogelijkheden voor het herstellen van doorvaarroutes en het realiseren van extra officiële zwemlocaties; • We werken samen met regionale en lokale partners aan de ontwikkeling, promotie en zichtbaarheid van recreatie in Vijfheerenlanden; • We gebruiken recreatieve data, bezoekersinzichten en de uitkomsten van het inwonerpanel voor beleid en evaluatie.
Ambitie omgevingsvisie	6. De recreatie in de gemeente past bij onze identiteit. 8. De leefomgeving stimuleert positieve gezondheid. 2. We versterken en behouden onze landschappelijke en cultuurhistorische waarden. 10. We zijn een klimaatbestendige gemeente en we vergroten de biodiversiteit.
Kader	Beleidsvisie en uitvoeringsprogramma toerisme & recreatie gemeente Vijfheerenlanden 2022-2032

Wanneer	2026-2032
Financiën	Regiodeal
Relatie tot andere programma's of thema's	Landschap, Beheer openbare ruimte, cultuurhistorie
Externe partijen	Gebiedsmarketingstichting Tussen Lek en Linge, Routebureau Utrecht Programma Groene Hart, Visit Utrecht Region (MCRU), Routebureau Utrecht, Samenwerking Alblasserwaard/Vijfheerenlanden, projectorganisatie Nieuwe en Oude Hollandse Waterlinies, Provincie Utrecht, VVV, buurgemeenten
Betrokkenheid raad	P&C Cyclus

2. We zorgen voor balans in ruimte voor recreatie en toerisme en behoud van het landelijk karakter	
Maatregelen	• We pleiten voor een gebiedsgerichte aanpak waarin recreatie, natuur, gezondheid en leefbaarheid in samenhang worden mee ontwikkeld met gebiedsontwikkeling; • We pleiten ervoor dat nieuwe woongebieden zoveel mogelijk met bestaande of nieuw te ontwikkelen natuur- en recreatiegebieden worden verbonden, volgens het Groen Groeit Mee principe (ook bij projecten met minder dan 50 woningen); • We faciliteren agrotoerisme en andere vormen van recreatief medegebruik van het landschap; • We maken recreatieve voorzieningen toegankelijker voor minder valide inwoners en bezoekers; • We bieden ruimte aan kleinschalige en bijzondere overnachtingsconcepten die bijdragen aan de kwaliteit van het gebied.
Ambitie omgevingsvisie	6. De recreatie in de gemeente past bij onze identiteit 8. De leefomgeving stimuleert positieve gezondheid 2. We versterken en behouden onze landschappelijke en cultuurhistorische waarden 10. We zijn een klimaatbestendige gemeente en we vergroten de biodiversiteit
Kader	Beleidsvisie en uitvoeringsprogramma toerisme & recreatie gemeente Vijfheerenlanden 2022-2032
Wanneer	Doorlopend tot 2032
Financiën	n.t.b.
Relatie tot andere programma's of thema's	Omgevingsprogramma's Wonen, Werken, cultuurhistorie, Duurzaamheid (klimaatadaptatie), Mobiliteit, Sport en Sociaal Domein
Externe partijen	Programma Groene Hart, Provincie Utrecht
Betrokkenheid raad	P&C Cyclus

3. We maken amateurkunst- en cultuurbeoefening mogelijk en we faciliteren tussen sterk museaal veld	
Maatregelen	• We faciliteren cultuurbeoefening op initiatief van inwoners door laagdrempelige subsidie; • We blijven in contact met het culturele veld om ontwikkelingen op de voet te volgen en eventuele problemen te helpen ondervangen; • We ondersteunen lokale musea structureel en corrigeren deze ondersteuning voor inflatie; • Ondersteuning van de grote musea wordt afgestemd op de vraag van de musea en mogelijkheden binnen gemeentelijke middelen.
Ambitie omgevingsvisie	6. De recreatie in de gemeente past bij onze identiteit. 2. We versterken en behouden onze landschappelijke en cultuurhistorische waarden. 8. De leefomgeving stimuleert positieve gezondheid. 7. Er zijn voldoende toegankelijke en bereikbare voorzieningen.
Kader	Omgevingsvisie
Wanneer	Doorlopend
Financiën	n.t.b.
Relatie tot andere programma's of thema's	Programma's Wonen & werken
Externe partijen	Nationaal Glasmuseum, Stedelijk Museum Vianen, Hofje van Mevrouw Van Aerden. Alle inwoners die culturele activiteiten organiseren en tientallen organisaties die zich bezighouden binnen het brede culturele veld.
Betrokkenheid raad	P&C Cyclus

3.4.2 Monitoring

Hier staan we nu

- We hebben de Beleidsvisie toerisme & recreatie gemeente Vijfheerenlanden 2022-2032 vastgesteld.
- We hebben het Uitvoeringsprogramma toerisme en recreatie Vijfheerenlanden 2022-2032 vastgesteld.
- We hebben het Beleidskader verblijfsrecreatie vastgesteld.
- We hebben een klompenpad gerealiseerd, er zijn nieuwe routes en arrangementen ontwikkeld en het fietsknooppuntennetwerk is geactualiseerd.
- We hebben de Liniepont verduurzaamd.

- We hebben de gebiedsmarketingstichting Tussen Lek en Linge beter in positie gebracht met een verdubbeling van het bekendheidspercentage in 2 jaar tijd.
- We hebben een regionale marketingsamenwerking opgezet tussen de gemeente Molenlanden, Gorinchem en Vijfheerenlanden.
- 33 scholen nemen deel aan cultuureducatieprojecten.
- Circa 80.000 museum- en theaterbezoekers.

KPI's

- Van 2023 t/m 2025 is de inkomsten toeristenbelasting gemiddeld gestegen met een percentage van 5,6%. Wij streven naar een continuering van groei van 5% per jaar.
- In 2030 is minimaal 70% van de inwoners tevreden over de recreatiemogelijkheden binnen de gemeente.

4. Vervolgstappen

Met dit programma Landschap leggen we vast hoe we de doelen en ambities met betrekking tot het landschap, cultuurhistorie recreatie, toerisme, klimaatadaptatie en biodiversiteit uit de omgevingsvisie concreet maken. De volgende stap is de vertaling naar concrete projecten en uitvoering.

Integrale uitwerking

Bij de uitwerking krijgt integraliteit expliciet onze aandacht. De vijf programma's zijn nauw met elkaar verweven en kunnen elkaar versterken. Zo dragen recreatieve en ecologische netwerken binnen thema Landschap bij aan extra vervoersnetwerken binnen het thema Mobiliteit thema en zorgt dit voor een hogere leefbaarheid binnen het thema Wonen. Daarom toetsen we iedere maatregel op samenhang met en mogelijke meerwaarde voor andere programma’s.

Koppeling met dorps- en gebiedsvisies

Daarnaast toetsen we de thematische omgevingsprogramma’s aan de dorps-, woon- en gebiedsvisies. Juist op gebiedsniveau komen de verschillende thema’s samen. Deze toets helpt om te komen tot maatregelen die effect hebben op meerdere programma’s.

Prioritering van maatregelen

We maken bewuste keuzes. In dit programma is een eerste afweging gemaakt van de maatregelen waarop we inzetten. Bij de verdere prioritering spelen onder meer het collegeprogramma en de investeringstafel een rol.

Kompas

Het kompas uit de omgevingsvisie wijst de weg naar een vitaal en leefbaar Vijfheerenlanden, met gezondheid, duurzaamheid en veiligheid als vaste uitgangspunten. Bij de uitwerking van maatregelen en nieuwe ontwikkelingen gebruiken we dit kompas als leidraad.

Figuur 2: Het kompas van de omgevingsvisie

Samen tot uitvoering komen

De uitvoering van de omgevingsvisie is een gezamenlijke opgave. We nodigen ontwikkelaars, woningcorporaties, de provincie, het waterschap en inwoners uit om hieraan bij te dragen. De gemeente kan daarbij verschillende rollen vervullen, zoals aanjager, facilitator, kadersteller of voorwaardenschepper. Per maatregel, project en fase bepalen we welke rol het meest effectief is.

Monitoren en bijsturen

We volgen de voortgang en financiën via de bestaande planning-en-controlcyclus. Via deze cyclus informeren we de gemeenteraad periodiek over de uitvoering en sturen we waar nodig bij.

4.1.1 Instrumenten en de beleidscyclus

De Omgevingswet biedt verschillende instrumenten om onze doelen te bereiken. Deze instrumenten hangen onderling samen en vormen gezamenlijk de beleidscyclus. In de praktijk is sprake van een voortdurende wisselwerking: inzichten uit de uitvoering kunnen aanleiding geven om de visie, het programma of het omgevingsplan bij te stellen. Daarbij blijven de bevoegdheden duidelijk verdeeld. Het college stelt de programma’s vast; de gemeenteraad stelt de omgevingsvisie en het omgevingsplan vast. Uitzondering vormen de verplichte programma's, zoals het volkshuisvestelijk of warmteprogramma, waarbij de inhoudelijke opzet, procedure en vaststelling soms anders zijn vastgelegd.

Gemeentelijke instrumenten uit de Omgevingswet

- **Omgevingsvisie (strategisch):** het kaderstellende document voor de lange termijn. De visie beschrijft de kernwaarden, strategische ambities, ruimtelijke opgaven en identiteit van de gemeente. *Vaststelling: gemeenteraad.*
- **Omgevingsprogramma (tactisch en uitvoerend):** de schakel tussen beleid en uitvoering voor de korte tot middellange termijn, in dit geval 2026–2030. In het programma vertalen we de visie naar concrete actielijnen, meetbare maatregelen en projecten. *Vaststelling: **college**.*
- **Omgevingsplan:** hierin leggen we de juridische regels vast waarbinnen ontwikkelingen mogelijk zijn. *Vaststelling: gemeenteraad.*
- **Beleidsregels en toetsingskaders:** deze instrumenten bieden flexibiliteit en ondersteunen een zorgvuldige en tijdige beoordeling van initiatieven. Ze vormen de verbinding tussen het programma en de vergunningverlening. *Vaststelling: college, tenzij anders bepaald.*

Doorwerking in de omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een levend document. Actuele ontwikkelingen, zoals nieuwe wetgeving, veranderende maatschappelijke behoeften of aangescherpte ambities, kunnen aanleiding geven om de koers te herzien. Via de omgevingsprogramma's signaleren we tijdig of aanpassing van de visie nodig is.

Doorwerking in het omgevingsplan

De omgevingsprogramma's kunnen ook vragen om een juridische vertaling in het omgevingsplan. Het programma beschrijft de ambities voor een gebied of thema; het omgevingsplan bevat de bijbehorende regels en juridische kaders.